

Skolemiljø

Endringer i opplæringsloven kapittel 9A og rundskriv Udir 3-2017

RAUS OG
KRAFTFULL
GLOMFJORD NEVERDAL ENGAVÅGEN REIPÅ STØTT
MELØYA BOLGA ÅGSKARDET HALSA ØRNES

9A-2 Retten til et trygt og godt skolemiljø

- Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.
- Reglene om elevenes skolemiljø gjelder i timer, friminutt, på skoleveien, i leksehjelp som er i skolens regi og i SFO.

Individuell rett

- Eleven har en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø, og det er elevens egen subjektive oppfatning som avgjør om skolemiljøet er trygt og godt.
- Trygghet handler om å vite at skolen tar tak hvis noe skjer.
- Hvis skolemiljøet er trygt, men ikke godt, skal skolen også handle (eks inneklima).

Nulltoleranse

- Skolene skal ha nulltoleranse mot krenkelser. Dette gjelder mobbing, vold, diskriminering, trakassering, men også mindre alvorlige krenkelser (eks hatytringer, utestenging, isolering, baksnakking osv).
- Hva som er krenkelser tolkes vidt, men ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Skolens oppgave er å lære elevene å tenke kritisk og å respektere andres meninger og overbevisninger.

Informasjon til elever og foreldre

- Skolene har plikt til å informere elever og foreldre om deres rettigheter etter opplæringsloven §9A, og om skolens aktivitetsplikt og muligheten til å melde saken til fylkesmannen.
- Informasjonen skal gis i egnet for om på egnede tidspunkter. Det kan f. eks være riktig å gi informasjon flere ganger i året, ved konkrete situasjoner og henvendelser om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- Skolen kan f. eks gi informasjon på foreldremøter, i klassen, på skolens hjemmeside, gjennom læringsplattformer og/ eller e-post, men må i alle tilfeller sikre at informasjonen når alle den er ment å nå.
- Oppvekst lager en egen sak om dette på hjemmesiden. Hver skole lager en lenke fra sin hjemmeside til siden hos Oppvekst.
- Vis til www.nullmobbing.no når dere informerer.
- Hvis skolen finner ut noe ved skolemiljøet som kan skade elevenes helse, skal skolen varsle elevene og foreldrene snarest mulig.

Aktivitetsplikt

- Formålet med aktivitetsplikten er å sikre at skolen handler raskt og riktig når en elev ikke har det trygt og godt på skolen.
- Aktivitetsplikten deles inn i 5 handlingsplikter:
  - Følge med
  - Gripe inn
  - Varsle
  - Undersøke
  - Sette inn egnede tiltak

Når gjelder aktivitetsplikten?

- Aktivitetsplikten utløses når en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- Retten til et trygt og godt skolemiljø avgrenses ikke av årsakene til hvordan eleven har det, men det er avgjørende for skolens aktivitetsplikt hvordan eleven faktisk opplever å ha det mens han eller hun er på skolen, leksehjelpen eller i SFO.
- Årsaker som ligger utenfor skolens område eller skoletiden begrenser ikke skolens aktivitetsplikt så lenge elevens opplevelse av skolemiljøet påvirkes negativt av det. Dette er særlig aktuelt i forbindelse med digitale krenkelseser.

Hvem omfattes av aktivitetsplikten?

- «Alle som arbeider på skolen»
- Først og fremst alle med en arbeidskontrakt med skolen eller skoleeier, uavhengig om arbeidsforholdet er fulltid eller deltid, fast eller midlertidig, kortvarig eller langvarig.
- Omfatter også personer med et ansettelsesforhold hos ekstern tjenesteleverandør, dvs vaktmestere, renholdere, aktivitetsledere, kursholdere.
- Frivillige, lærlinger, praksisstudenter er også omfattet av aktivitetsplikten.
- Aktivitetsplikten gjelder ikke for personer som befinner seg på skolen mer tilfeldig (håndverkere, bud, foreldre, slektninger osv).
- Plikten til å undersøke saken og sette inn tiltak, hviler på skolen. Hvilke ansatte som skal undersøke saken og bestemme hvilke tiltak som skal settes inn på vegne av skolen, må fastsettes konkret.
- Den skriftlige planen til skolen må synliggjøre hvem som er ansvarlig for å gjennomføre tiltakene.

Delplikt 1: Plikt til å følge med

- Skolen skal drive systematisk arbeid for å forebygge og avdekke om elever har et trygt og godt skolemiljø.
- Skal sikre at en ansatte eller en skole ikke kan unndra seg ansvar i en sak ved å vise til at de ikke visste hva som foregikk, eller ikke hadde mistanke om at en elev ikke hadde det trygt og godt.
- Innebærer en plikt for den enkelte om å være årvåken og aktivt observere hvordan elever agerer hver for seg og seg imellom.
- Alle som arbeider i skolen skal ha lav terskel for å bry seg med hva elevene driver med.
- Husk elevenes rett til medvirkning. Elever er svært viktig kilde til informasjon for skolen. (Er det bestemte steder på skolen som de ansatte bør følge særlig med på, eller om det er bestemte elevmiljøer de ansatte bør være oppmerksomme på?).
- Skolen har et skjerpet ansvar overfor elever med en særskilt sårbarhet (elevens religion, seksuell orientering, funksjonsevne, elever som tidligere har vært utsatt for krenkelser osv).
- Meløyskolen: Systematisk bruk av Spekter (minimum en gang per år). Oppfølging av funn.

Delplikt 2: Plikt til å gripe inn

- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering hvis det er mulig.
- Det som kjennetegner plikten til å gripe inn, er at handlingen skjer umiddelbart og at den er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt.
- Eks stans en slåsskamp eller annen fysisk krenkelse, stans en utfrysingssituasjon eller stans og irettesett elever som krenker andre verbalt.
- Er begrenset til inngrep som er mulig å gjennomføre.
- Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen elever for å stans situasjonen.
- Skolen har ikke hjemmel til bruk av fysisk makt og tvang, men plikten til å gripe inn vil kunne innebære bruk av fysisk makt eller tvang, eks ved å stans en slåsskamp. «Det må skilles mellom handlinger som består i å gripe inn og verne eller beskytte barnet eller andre personer eller gjenstander, og handlinger som har karakter av umiddelbar eller etterfølgende fysisk avstraffelse av barnet».
- Adgang til å bruke retten til nødverge og nødrett i helt ekstraordinære tilfeller.
- Rektor må sørge for at alle som arbeider på skolen kjenner til at de har plikt til å gripe inn, men også hvile grenseganger som gjelder.

Delplikt 3: Plikt til å varsle

- Alle som arbeider på skolen skal varsle rektor hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- Rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller.
- Det skal være lav terskel for hva som skaper «mistanke om» eller «kjennskap til» at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Plikten til å varsle rektor gjelder for all mistanke.
- Gjennom delegering kan rektor fastsette at en annen person på skolen skal ta i mot varslene, men rektor har fremdeles ansvaret for at varslingene skal håndteres på en forsvarlig måte.
- Tidspunkt for varsling beror på en konkret vurdering i hver enkelt sak.
- Skolen må utarbeide og gjennomføre rutiner for varsling som en del av det systematiske arbeidet.
- Varslingsplikten til helsepersonell som arbeider på skolen er begrenset av taushetsplikten. For at varslingsplikten skal gjelde, må helsepersonell innhente samtykke fra den opplysningen gjelder.

Delplikt 4: Plikt til å undersøke

- Ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen SNAREST undersøke saken.
- Skolen skal ha lav terskel for å undersøke en sak.
- At en elev selv sier fra om krenkelseser, eller at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt, utløser alltid en plikt for skolen til å undersøke saken nærmere.
- Undersøkelsene må ha som formål å få fram fakta om en situasjon.

Delplikt 5: Plikt til å sette inn tiltak

- Skolen skal så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø.
- Tiltaksplikten skal tolkes utvidende: Skolen må følge opp tiltakene sine, evaluere virkningene og evt legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø.
- Plikten løper så lenge en elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen.
- Det er elevens egen opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende for plikten til å sette inn tiltak. Skolen skal aldri avvise eller bagatellisere en elevs opplevelse av utrygghet eller mistrivsel på skolen.
- Tiltakene skal vurderes opp mot hva som ivaretar elevens interesser best mulig. Det er viktig at eleven gis anledning til å bli hørt.
- I noen tilfeller har skolen plikt til å sette inn tiltak selv om eleven ikke ønsker det. (Elev kan noen ganger insistere på at alt er i orden, selv om det åpenbart ikke er det). Det kan også innebære at skolen for å ivareta hensynet til barnets beste, setter inn andre tiltak enn de eleven selv ønsker.
- Skolens tiltak må tilpasses den konkrete saken.
- Noen ganger krever enkelte skolemiljøtiltak enkeltvedtak, eks ved skolebytte.

Skjerpet aktivitetsplikt dersom ansatte krenker elever

- Dersom en som arbeider på skolen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen utsetter en elev for krenkelser som mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks varsle rektor.
- Skjerpede krav til både varsling og tempo i disse sakene.
- Sakene skal håndteres raskt, men må likevel ikke gå på bekostning av at det blir gjennomført en forsvarlig prosess.
- Rektor skal varsle skoleeier.
- Dersom det er en i skolens ledelse som står bak krenkelsene, skal den som får mistanke om eller kjennskap til krenkelsene, varsle direkte til skoleeier.

Dokumentasjonskrav

- Todelt dokumentasjonskrav:
  - Skriftlig plan (aktivitetsplan)
  - Dokumentasjon av hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten
- Den gamle ordninga med enkeltvedtak i mobbesaker er erstattet med aktivitetsplan.

Skriftlig aktivitetsplan når skolen setter inn tiltak

- Plikten til å lage en skriftlig aktivitetsplan utløses samtidig som tiltaksplikten for skolen. Dette vil være når skolen får kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen.
- Innhold i aktivitetsplanen:
  - Hvilket problem tiltakene skal løse
  - Hvilke tiltak skolen har planlagt
  - Når tiltakene skal gjennomføres
  - Hvem som er ansvarlig for gjennomføringa
  - Når tiltakene skal evalueres
- En aktivitetsplan trenger ikke knytte seg opp mot en bestemt elev, men den kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere.
- Planen skal være skriftlig.
- Oppvekst vil lage en planmal. (Evt benytter vi mal i 1310.no)
- Aktivitetsplanen lagres i ESA (skolemappe).

Dokumentasjon av skolens arbeid for å oppfylle aktivitetsplikten

- Skolen er pålagt å dokumentere mer overordnet hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten i enkeltsaker.
- Dokumentasjonsplikten retter seg mot alle delpliktene i aktivitetsplikten.
- Retter seg mot det arbeidet skolen faktisk gjør for å oppfylle aktivitetsplikten, ikke rutiner eller planer for hvordan skolen skal sørge for et trygt og godt skolemiljø.
- Eneste formkrav: Skriftlighet. Men: Dokumentasjonen må være i et slikt format at det kan tas ut og overleveres til fylkesmannen hvis det skulle være aktuelt i tilsyn eller i sak i håndhevingsordningen.
- Vi lager felles mal, evt benytter 1310.no

Elevens rett til å bli hørt og plikten til å ta hensyn til elevens beste

- Skolen skal utføre aktivitetene i aktivitetsplikten etter samråd med elevene som påvirkes.
- Skolen skal sørge for at alle involverte elever blir hørt. Dette omfatter alle elever som skolen mistenker eller kjenner til at ikke har et trygt og godt skolemiljø, men også andre elever som er direkte påvirket eller involvert i saken.
- En elev som krenker eller mistenkes for å krenke andre elever, skal ha samme rett til å bli hørt i saken som offeret for krenkelsen.

Når har skolen oppfylt aktivitetsplikten?

- Skolens aktivitetsplikt, og særlig skolens tiltaksplikt, løper så lenge eleven ikke opplever at det er trygt og godt å være på skolen og så lenge det finnes egnede tiltak som kan settes inn.
- Det er elevens egen opplevelse som avgjør når tiltaksplikten utløses og hvor lenge den varer.
- Det skal være en hensiktsmessig balanse mellom krav til skolen om å sikre elevens rett til et trygt og godt skolemiljø, og en faglig tilnærming til hva som kreves av skolen med tanke på aktiviteter og vurderinger. Dette betyr at det kan tenkes tilfeller der skolens aktivitetsplikt er oppfylt i en bestemt sak, selv om elevene og foreldrene fremdeles ikke er fornøyd med de igangsatte tiltakene.
- Dersom en elev eller foreldrene mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, og saken er tatt opp med skolen, har de rett til å få saken prøvd for fylkesmannen.

Mulighet til å ta saken opp med fylkesmannen (håndhevingsordningen)

- Å melde fra til fylkesmannen er aktuelt hvis saken allerede er tatt opp med rektor, og elev eller foreldre ikke er fornøyd med hvordan skolen følger opp saken for at eleven skal få det trygt og godt.
- Fylkesmannen skal utgjøre et sikkerhetsnett som kan fange opp de sakene skolen selv ikke klarer å løse raskt og riktig.
- Saken må være tatt opp med rektor for mer enn en uke siden, med mindre det foreligger særlige grunner (1 uke= 5 arbeidsdager).
- Fylkesmannen skal behandle aktuelle saker, dvs at det skal gjelde skolemiljøet på:
  - Skolen eleven går på nå
  - Skolen som eleven skulle gått på, men eleven blir hjemme pga at skolemiljøet ikke er trygt og godt
  - Skolen eleven har byttet fra, som et midlertidig og kortvarig tiltak, for å være i et tryggere miljø.
- Fylkesmannen skal ikke behandle saker som gjelder skolemiljø på tidligere skoler eleven har gått på. Men: Saker der en elev ikke har det godt på sin nåværende skole, skal ikke avvises selv om årsaken stammer fra forhold på en tidligere skole.

Dersom fylkesmannen kommer til at skolen ikke har gjort det de skal

- At en sak er til behandling hos fylkesmannen, setter ikke skolens aktivitetsplikt og tiltaksplikt i bero.
- Fylkesmannen kan bestemme hva skolen skal gjøre for at eleven får et trygt og godt skolemiljø:
  - Stille krav til at skoleeier finner en løsning på saken
  - Selv vedta hvilke tiltak som skal settes inn
- Fylkesmannen setter frist for gjennomføring av vedtak.
- Kan også knytte tvangsmulkt til vedtaket for å sikre gjennomføring av det.

Udir: Mobbing og mistrivsel- hva skal skolen gjøre?

- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/aktivitetsplikt/#taushetsplikt-og-behandling-av-personopplysninger>